

228.961

C

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

A'
MAGYAR NEMZET'
MARADÉKI
AZ ŐSI LAKÓHELYEKBEN.

ÍRTA
DANKOVSKY GERGELY,
A' K. POSONYI AKADEMIÁBAN
A' GÖRÖG NYELVNEK TANÍTÓJA.

POSONYBAN,
BELNAY ÖRÖKÖSEINEK BETŰIVEL.

1 3 2 6.

In Coll. Historici Jank. 8

TEKÉNTETES,
NAGY ÉRDEMŰ
ERDÉLYI JÓSEF

A' POSONYI KERÜLETBEN
KIRÁLYI FÖLDMÉRŐ ÚRNAK,

A'
MAGYAR NYELV VIRÁGZÁSA

KÜLÖNÖS
ELŐLMOZDÍTÓJÁNAK.

A. A. A.

A' Szerző.

228961

E l ő s z ó.

Midőn a' Magyar Nemzet' ősi lakóhelyét 's eredetét a' Görög történetírókból iparkodtam kitanúlni, 's ki is tanúltam: *) nem volt szándékom, hogy az ő maradékait is felfedezzem. De Porfyrogenneta Konstantinnál olvasván; hogy a' Magyaroknak némelly része az odavaló környékekben megmaradott: azonnal arra határoztam meg magamat, hogy az újjabb írókat is olvassam, a' kik Kaukaszus hegyének tájékáról,

*) Lásd: Hungaræ gentis avitum cognomen etc. et Hungaræ Constitutionis origines etc. auctore Gregorio Dankovszky.

és mostani népeiről irogattak: és így a Magyaroknak maradékit ugyan azon lakóhelyeikben, a' mellyekbe Konstantin Császár a' Magyar Nemzetnek otthonn maradt részét tette, szerentsésen megtaláltam. Olvasd, ítéld és légy egészségben.

A Kaspium tenger napnyugoti partján *Kaukasus* hegy völgyeiben mai napig is lakoznak Magyar Nemzetünk rokonai. Avároknak onnand nevezettnek, mivel birtokjok Fővárossának Várvala neve. A' régi történetírók, és a' mostani utazók előadásaiból világosan kitetszik, hogy ezek az Avárok a' Magyar Nemzet rokonai légyenek, a' kik hajdan Zavár (Σαβαρ) névvel nevezettek; a' mint ezt bizonyítja Porfirogenn Konstantin.

Az Avár nemzet fejedelmét a' honnybéliek *Hunság-Noszálónak*, a'vagy *Hunndir-Noszálónak* nevezik. *)

Avár, *Hunnság*, *Hunndir* nevezetű Nemzetnek Országá *Koiszu* 's *Akszaj* folyó vizek és *Kaukasz* hegyek között fekszik, és hét részre osztatik. Minden megye lakosaival a' fő helynek nevét viseli, a' Magyar Országi szokás szerint.

*) Klaproth Úr Német utazó ezt így betűzi: *Chundság-Nuzahl*; *Chundir-Nuzahl*. Ebből következik, hogy a' Kaukasz rokonaink most is H betű helyett Ch betűnek hangjaival élnek; a' mint a' XII. században írtak a' Magyarok p. o. *homuv* helyet: *chomuv*. (Lásd Nicolai Révai *antiquitates Literaturae Hungariae*) *Nuzahl* Magyar betűkkel írva *Nuszál* a' vagy *Noszál* ugyan az, a' mi *nódító* a'vagy *nógató*. *Noszál* pedig származik *nosza* szóból, *Chundir* két szót foglal magában t. i. *Chunn* a' vagy *Hunn* és *Dir*. *Dir* pedig *dirib* szónak megrövidítése; mondatik is *dirib-darab*. Abból azt lehet kihozni, hogy *Hunnság* *noszál* annyit tesz, mint a' *Hunnok* *nógatója*, *fejedelme*; és *Hunndir* *Noszál* a' *Hunnok* maradékainak fejedelmét fogja jelenteni.

Ezen Vármegyék közül némelyek egyenesen, némelyek pedig közbenvetőleg a' fejedelem hatalmától fügnek.

Következésképpen a' Magyar Nemzet' *Kaukazusi* maradékai a' köztársaság' régi állapotját mai napig megtartják, mellyel a' Magyar Nemzet' ősei *Kaukaszus* hegynek hajdani lakosai éltek, minekelőtte az elszakadott hét Nemzetségek vezérjeikkel Árpádnak a' főbbhatalmat egyetértőleg által engedték volna. *)

Az Avár a' vagy Hunnság Ország Vármegyéinek rövid leírása.

1.) Avár Vármegye *Koiszu* 's *Akszaj* folyóvizek és a' Kaukazusi hegyek között fekszik, és 1500 familiát számlál. Városok és Faluk.

Vár, a' vagy *Hunnság* ennek a' Vármegyének 's az egész Országnek Fővárosa, fekszik *Atala* jobb partján, a' melly *Koiszu* folyó viznek ága. Ez székes Város, és szinte 1000 házból áll. Lakosai a' legjobb gyapjuból készítenek olyan vékony keszkenőket, hogy gyűrűn lehessen által húzni. Azzokkal élnek övedzetre 's Papi tsalmákra; mert az Avárok, ámbár Mohammedánok legyenek, mégis kontyot nem hordoznak, hanem fekete báránybőrből készültt Sipkákban vagy Kalpagokban járnak. Hasonlóképpen fedi bé a' mi Magyarunk fejét. *Kaebuda*, az az, *Köbuda* (lapidea latrina) nagy falu *Atala* bal partján, az hajdani fejedelem' lakhelye, 's azért a' Tatároktól *Avár-kendnek* neveztetett. Ebbe a' faluba jött

*) Lásd Gregorii Dankovszky Hungaræ Constitutionis origines.

Julianus Barát, a' kit a' Magyarok XIII. században testvéreikhez küldöttek. *) *Únhely*, az az, *Ónhely* falu, melly egy folyó vizetske mellett fekszik, a' hol onas értz találtatik, a' mellyből a' lakosok puska golyobisra való ónt olvasztanak.

Amusó, az az, *Ómó-só* a' vagy *ómló-só*, (a' mint által helyet által mondatik) sósforrások mellett fekvő falu.

2.) *Ón-szugoly* Vármegye 14 falut és 500 familiát számlál, mellyek bizonyos tekintetben az *Avár* fejedelemnek halalma alatt vannak.

Lakhelyek. *Ónszugoly*, a' Vármegye' fő-faluja *Koiszu* jobb partján, a' hol *Atala* beszakadván szögöt tsinál. *Gyomra* és *Tsirikai*, két falu *Koiszu* bal partján, búzát és bort bőven termő földön: *Harakan* vagy *Arakan* és *Balkar*, két jelesebb falu. **)

3.) *Hidat* vagy *Hidait*, Vármegye 20 falut foglal magában, és 400 familiát. Ámbár tulajdon Úrok legyen; mégis az *Avár* fejedelemnek hatalmától fügnek, kinek a' tizedik juhval adóznak.

Hidat a' vagy *Hidait* nevezetű falu *Koiszu* jobb partján Avár alatt fekszik.

4.) *Bak-dalal* (Hirci mutitio) Vármegye 13 falut foglal magában, mellyek 800 segyverest állíthatnak. Mint *Bakdalal*, mint *Hidat* Vármegye

*) Lásd Gregorii Dankovszky: Hungaræ gentis avitum cognomen etc. p. 42.

**) Klaproth Úr ezeket így betüzi: Gumrah, az az, *Gyomra* vagy *Gyomra* nyilván azért neveztetett úgy, mivel termékeny a' környéke. *Tsirikai*, Klaproth szerént *Tschirikai*, *tsira* szótól származik. Nálunk Sáros Vármegyében találtatik chez hasonló nevezetű *Tsirts* falu; *Arak* falu pedig Mosony Vármegyében.

Aszlánbeinek birtoka, de az *Avár* fejedelemnek ha alma alatt.

Bakdalal a' Vármegyének fő-faluja, *Hidat* mellett; *Kojszu* partján.

5.) Mukrat Vármegye 200 familiával az *Avár* fejedelemnek közbenvetőleg engedelmeskedik. *Mukrat* a' Vármegyének fő-faluja *Karak* mellett, a' melly *Kojszunak* egy ága.

6.) *Karak* Vármegye 1100 familiát számlál 23 faluval, *Avár* fejedelem alatt. Lakhelyek: *Karak* fő-falu, *Mukrat* felett. *Szuratlan* vagy *Szuratlan* (Ventilationis experts, Klaproth szerint *Szuratl*) falu 200 familiával. *Rugsábe*, talám, *Rugsaba* 1500 familiával.

7.) *Kaészerek* Vármegye (Klaproth szerint) talán *Kő-szerűk* (lapideae Areae) 14 faluval, független az *Avár* fejedelemtől. *Kőszérük* falu, *Karak* forrásánál.

Umu-kan neve az *Avár* mostani *Noszáljának*; 60 esztendő, (t. i. vala 1814. eszt. mikor íra Klaproth) és *Mohammedán* minden alatt valóival. Illendőképben él, 's mindenben kitetszik nála a' bőség, és vagyonság. A' házának, mellyben se alkalmatosság, se tisztaság nem hibázik, üveges ablakai vannak, a' melly *Kaukasz* hegyén ritka dolog. Több esztendő előtt *Kiszlár* Varossából függő orát hozata, melly orákat vere. A' ház bérjárása mellett egy nagy szoba áll nyitva az idegenek számára. Ennek minden szegletében késszen talátnak mosdó edények, tiszta víz és kendők; ezen kívül egy terített hoszszú asztal, mellyen kenyér, vörös-hagyma, só, főtt, és sült birka-hús áll; hogy a' jövevény könnyen tisztíthassa magát, sőt jó is lakhassék, minekelőtte a' fejedelem házába lép, és előtte megjelenik. Az asztal mellett lótzák vannak *Perzsiai* szőnyegeket

kel bérvonva, mellyekre *Aziaiassan* le telepedhetnek.

A' tulajdon népen kívül fügnek a' *Noszálhalmától*, hol többet, hol kevesebbet, több más *Nemzetségek* is, mellyek az ő nyelvök szerint atyafiaknak nevezettnek: némelylek közülök adót fizetnek Néki, vagy segítő sereget állitnak. Az *Avár* népből tsak 2000 katonát gyűjthet, de szükség idejében a' többi *Nemzetségekből* még 10,000 legény áll szolgálatjára.

Ő kényszerítte a' *Georgiai Királyokat* a' békességnek esztendőnként 6000 *Orosztallér* letételével való megváltására.

Vár Várossában még most is közönségesek sok olyan nevek, mellyekkel a' hajdani *Hunnok* és *Magyarok* éltek.

Hunn vagy Magyar nevek.

Vár Várossában előforduló nevek.

Uldin	Uldin; familiának neve.
Attila	Addila, az az: Agytiló; férjfi név.
Budach	Budach; familiának neve.
Dingizik;	Dingazik; familiának neve.
Attila' fijának neve.	
Álmus; Árpád Attyának neve.	Ármusz.
Zolta; Árpád fijának neve.	Zolta.
Geysa; a' szent István' Attyának neve.	Gaisa.
Sarolta; a' Szent István' Annyának neve.	Sarolta.

A' Magyar Nemzet maradéka nem csak a' Kaspium tenger' napnyúgoti mellyékén, hanem a' Kaukaszus hegy közepén is találtatik és pedig a' *Kuban*, *Bagzán*, *Tseger*, *Nyáltsik*, *Tsöreg* és *Argudán* *) folyóvizek keleténél. Három a' Nemzetsége, tudniillik: *Karátsaé*, (*Karatschai* Klaproth szerént) *Bal-kar*, és *Tsergö*. (Klaproth szerént *Tscherige*) Venebbjeiknek beszéde szerént laktak ők régenten a' mostani *Kuma* pusztában, és Don folyóvizéig terjedtek; de mikor volt légyen ez, nem tudják megmondani. Fő-Városokat, a' melly mint mondják, igen fényes volt, *Madsharnak* (Magyarnak) nevezték. Ők bizonyítják azt is, hogy *Madsharnak* még most látható omladéki ugyan azonnak légyenek maradványi. Itt különbféle fejedelmeik uralkodtak, kik VIII. század' kezdetén szomszédjaikkal szüntelen ellenkezőn, utóljára ezektől elhajtának; akkor költöztek nagy Kabardába, a' honnan későbbben a' Tserkeszektől kiszorítottván, 's több tsapatra osztatván fel, a' legmagasabb hegyen a' *Kuban*, *Bagzán* 's *Tseger* keleténél kényszerítettének honnozni. 's a' t.

A' Karátsaé nevű nemzetség e' felett bizonyítja, hogy *Madshar* (Magyar) városból a' mostani honyába elébb indult légyen, mintsem a'

*) *Kuban*, ma: *Köben*. Mert a' régiek ő helyett u betűvel éltek. Lásd Révai Miklós: *Antiquitates Literaturae Hungariae*. Köben pedig ezen folyó víznek neve, mivel az árka igen köves a' föld leírók előadásai szerént. *Bagzán*, az az: *Huc illuc currens, divagans*. Ezt Klaproth írja németül *Bakzan*. *Nyáltsik*, az az: *Nyálja* a' tsiknak. *Tsöreg*, az az: *Rivulus streperus*, a' mint *tsörgetni*. Klaproth szerént *Tscherek*. *Argudán* ugyan az, a' mi *Aradván*.

Tserkeszek Kabardába jöttek volna. és nevét, tudniillik: *Karátsaé* *) ama' vezértől származtatja, a' kitől függé, midőn *Kuban* folyóvíz mellett telepedett meg. Most köszikla völgyekben a' 16,700 láb magasságú *Elburs* hegynek, mellynek *Menyköltáv* ** nevet ad, allyán, *Hürzög*, *Kuban* 's *Teberdön* ***) folyóvizek mellett lakik.

A' Karátsaé' birtoknak határai.

Napkeletről *Kantsal*, *Tsalpak*, 's *Ordai* hegyek; éjszokról *Arszedis*, *Kötsergén*, *Baromút* és *Maró* hegyek ****) választják a' Karátsaékat a' Tserkeszektől és Abaszoktól. Napnyúgotról az *Abaszi*, *Trámkt*, *Lo'u* és *Klits* nevezetű Nemzetségek laknak.

*) Kiki látja, hogy Karátsa Magyar név, a' melly közönségesen bevett nevezet volt; mert ezen név alatt a' Szkiták vagy Hunnok vezérjét esmérjük, a' ki seregével *Alexius Komnenus* Romái Császárnak a' XI. században a' *Patsinakiták*, és tsak hamar azután a' Kumánok ellen segítségül volt. (Lásd Komnena Annát p. 155. 222. a' ki *Kapartza* írja.) Esmerünk is egyet a' hét Magyar Nemzetségek közül, a' mellynek *Karé* (τὸν Καρῆ) volt a' neve.

**) *Menyköltáv*, Klaproth szerént *Mingitav*. Hihetőkép azért neveztetik így, mivel ezen hegy igen magas lévén némünémüképpen menykőfogó. A' hegynek pedig *Táv* a' neve; mert minden hegy távo vagy távol latzik.

***) *Hürzög*, Klaproth szerént: *Churszuk*. a' zúgásától kapta nevét. A' *Kuban* nevét már felül világosítam meg. *Teb-erdön* (Klaproth szerént *Teberde*) az az: az erdőn által tebö. (fluitans)

****) *Kantsal*, (Klaproth szerént *Kandschal*) *Baromút*; Magyar nevek. Szinte úgy: *Tsalpak*, (Klaproth szerént *Tschalpak*) az az: a' tsaló — tsúfoló vagy pakotsáló; azért latszik olly nevűnek lenni, mivel viszsza hangzik. *Ordai* (Klaproth szerént *Urdi*;

Karátsaé főfalujok 250 házzal Húrzúg folyó-víz mellett fekszik.

A' Karátsaék' Fejedelmeinek legfényesebb familiái ezek: *Sokalli*, *Orozbé* és *Magyari*.

A' Nép se fejedelmének se a' Nemes Embereknek adót nem fizet; hanem a' fejedelmeknek hatalmok vagyon minden lakostól tulajdon használatjokra lovakat venni, a' mellyeket egy idő múlva a' tulajdonosnak vissza adnak. A' Nemes embereknek pedig kötelességök, fejedelmeiket háború idejében lovon késérni.

A' Karátsaék a' Kaukaszus hegynek legszebb lakosaihoz tartoznak, és a' Georgiaiakhoz inkább hasonlítanak, hogy sem a' pusztában kóválygó Tatárokhoz. Szép testalkotásúak és tettezős kép-vonasú ortájokat fejr bőr és nagy fekete szemek ékesittik. Náluk nem találtnak se széles 's lapos képek, se bennülő és rézsuti szemek, a' mint a' Nogaíaknál; melly azt mutatná, hogy a' *Mongol* Nemzetségekkel öszveelegyédtek vagy éppen egyé lettek.

Közönségesen csak egy feleséget vesznek; mindazáltal találtnak közülök két 's három feleséggel élők is. A' más hegybéli lakosoknak szokása ellen feleségeikkel emberségesen és nyájasan bánnak, annyira, hogy a' feleség itten, mint Európában a' férjnek társa, nem pedig szolgál-

mert a' régi Magyarok o helyett u betűvel éltek) ennek neve attól vagyon, mivel *ordas* vagy *ordái* olyan mint az *orda*. *Arszedts*, (Klaproth szerént *Auarszetsch*) mert árnak szedője. *Kötszergén*. (K. sz. *Ketschergán*) mert a' földszine köves. *Maró* (Kl. sz. *Mara*.)

*) (*Sokalli*: kl. sn. *Schochali*) e' névnek *sokallani* a' törzské. *Oroz-bé* (*Uruszbi*) a' régiszokásszerént o helyet u betűvel. *Magyari* (Klaproth szerént *Mudari*.)

lója legyen. Ha a' Fejedelemnek vagy a' Nemes Embernek a' törvényes feleségétől gyermekei nintsenek, hanem rabszolgálóval magzatoz, olyan fi vagy leány magzat *tsónkának* (Klaproth szerént *Tschankuának*) neveztetik.

A' Karátsaék nem olly ragadozók, mint szomszédjaik, tudnüllik: a' *Tserkeszek* és *Abaszok*; sőt inkább *ragadozás* és *tsalás* olly szavak, a' mellyeket náluk ritkán lehet hallani. Igen szorgalmatosak, és legtöbben földmivelés által táplálják magokat. Mindenestül 250 familiából állanak.

Földjök termékeny, búzát, árpát, tarbúzát (*triticum muticum*) és füvet takarmányra bőven terem; de ezen dülő tsak egy mértföldnyi térségű, mivel az egész környék erdőkkel van fedve, a' mellyekben sok vad körtvélyfa találtnak.

A' Karátsaék igen jó sajtot készitnek, és legközönségesebb ételek a' *Kefir*, az az: kövér, és *Süszlik*, az az: sült örühús. A' serek legjobb az egész Kaukaszusban, és az Angliai Portérhoz hasonlít. *) Italt is készitnek Klaproth szerént *Bosza* nevű, az az: *Buza* kölesből valót. Általában a' Karátsaék nemzete legpalérozottabb Kaukaszusban, és szomszédjaikat szelid erköltsökkal meghaladják.

Azon Nemzetségnek, melly Árpád vezérlése alatt ősi lakhelyéből kiköltözött, hajdani nevei még most is virágoznak a' Karátsaék legjelesebb

*) A' Német utazó Klaproth Úr, a' ki a' Magyar nyelvet nem tudja, és azért a' Karátsaékban Magyarokat nem keres, ezeket így betűzi: *Budai*, az az: *búza*, *Arpa*, az az: *Arpa*; *Tari*; az az: *Tarbúza*; *Körtmü*, nálunk: *Körtvély*; *Bischlik*, az az: bőslyik; nálunk most *sajt*; *Kefir*, az az: *Kövér*; nálunk most *Szalonna*, ez tót szó; *Szra*, nálunk ser.

familiáiban, tudniillik: *Kara, Kaszi, Mudara*. E' neveket viseli három *Sokalli* familiából eredett, most élő fejedelmi személy, és 1000 eszt. előtt ugyan azon neve volt Árpád alatt való három nemzet-ségnek, úgymint: *Karé, Kaszé, Megyeré* (Καρη, Καση, Μεγυρη) Lásd Gregorii Dankovszky: Hungaræ gentis avitum cognomen etc p. 16. sqq.

E' leírt Nemzetségek' Magyarsága, akár nyelveket, akár testi's lelki tulajdonságait tekintvén, még nem volna arra elegendő bizonyosság, hogy ezek a' Magyar Nemzet maradéki. De minekutánna mint Görög mint Hazai történetírók' bizony-ságaival élven megmutatám, **) hogy a' Magyarok ősei a' *Kuma* folyóvize mellett lakoztak vala, hogy azután *Atala* 's *Koisszu* folyóvizek mellé indultak, és hogy innét Moldaviába, utóljára pedig Pan-noniába szálltak; hogy némelly részök a' Kauka-zus hegy környékében megmaradt: kiki látja, hogy a' leírott Nemzetségek a' Magyarok mara-déki.

Porfyrogenneta Konstantin bizonyosága sze-rént a' Magyaroknak régi nevök *Zavár* (Σαβαρ) volt: a' nemzetségek, mellyek a' Magyaroktól el-válván, a' Kaukaszus hegyen megmaradának, a' hajdani, tudniillik: *Zavár* nevöket megtarták, mellyel most is élnek. Mert Avár annyi, mint *Zavár*, valamint ászló 's Zászló ugyan azont je-lenti. Vagy pedig mint az *Avár* az A betűknek elhagyásával 'Z *Avár* szová válik: mint és helyett 's mondatik. Erősíti azt azon kívül a' *Zavár* név-

**) Lásd: Hungaræ Gentis avitum Cognomen etc. Hun-garæ Constitutionis origines etc. Anonymus Belæ regis notarius, Simon de Keza et Joannes de Tu-rotz recensiti ac illustrati auctore Gregorio Dan-kovszky Posonii 1826.

nek Görög fordítása, mellyet Porfyrogenneta Kon-stantin Császár tesz, mondván: „*Zavár*, az az: megerősített vagy *erős* (ασφαλός) vagy *Vár birtoká-ért erős, veszedelmen kívül való* *) Tsalhatatlan bi-zonyosságul szolgál azon jegyzet egy Magyar kro-nikában, melly Gróf Illésházy István kegyelmé-nek Könyvtárjában tartatik fel, 's mellyet End-licher István Úr hirdetett, **) a' mellynek szavai ezek: „Scythia situm habet *munitum*, quod in solo loco uno parvissimo vadus ibi reperitur, propter quod ipsi Scythæ (de Hungaris loquitur) nulli impe-rio nec in Macedonico aliquo tempore sunt sub-juncti, et pro tanto vocamus eos *demptos* i. e. ex-ceptos ab omni potestate.“ Még a' vak is látja, hogy ezen Deák fordítás: „Vocamus eos demptos i. e. exceptos ab omni potestate,“ nem egyébblé-gyen, mint a' Magyar *Zavár* és a' Görög *ασφαλός* szavaknak fordítása. Ebből egyszersmint világo-sodik, hogy *Σαβαρ ητοι ασφαλοι* az igaz olvasás.

Somogyi Sándor Úr könyvében (Dentu Mo-gerek) azt állítja, hogy ezen név *Zavár* (Σαβαρ) többes számban változás nélkül nem maradhat, és hogy azért az olvasásnak *Σαβαρ ητοι ασφαλοι* hely-reállítás, a' mint én tettem, nem igaz. De ha tettzeni fog Somogyi Sándor Úrnak a' következő *rendeket* olvasni, mindjárt meglátja, hogy hibát ejtett. „Οἱ οὖν οἱ λεγόμενοι Σαβάρη Cedrenus p. 85. ἐκ τῶν οὐκ ὀνομαζομένων Σαβάρη Theophanes chronogr. p. 119.“

A' tudományos Klaproth Úr, a' ki 1807 's 1808. esztendőben a' Kaukaszus tájékin utazott,

*) *ασφαλός* szónak értelméről lásd: Gregorii Dankovsz-ky Hungaræ Constitutionis origines p. 19.

**) Lásd: Wiener Jahrbücher der Literatur 1826. 1-ter Band. Anzeigeblatt p. 16.

és az odavaló vidékeket 's lakosokat leírja, azt gyanítja; hogy az *Avár* nemzet Várchonitáknak maradéka. De az *Avár* nemzet Várchoniták maradéka nem lehet. a' mint azt munkámban megmutatám. *) Ha a' nagy érdemű Klaproth Úr munkáimat a' Magyarok' régi lakhelyökről 's származásokról már 1808. esztendőben olvashatta volna, és a' Magyar nyelvet beszelné; bizony velem egy gondolatban volna, és Schlözer hibás vélekedésének a' Magyarok Finnusi eredetjükről hely nem adott volna.

Némelly szavak' feljegyzése, mellyekkel a' Magyar nemzet' Kaukazusi maradéki élnek Klaproth írása szerint.

<i>A szónak az ereje.</i>	<i>Kaukazusi.</i>	<i>Magyarul.</i>
Leo	Arszlan	oroszlán.
Ocrea	Tschekma, Tschegma	tsizma.
Pater	ata	atya.
Mater	ana, ennia	anya.
Ecce	mi	íme!
mel	niz, miz	méz.
manus	ketschi, kaschu	kéz, kezetske, kató.
mille	asyr	ezer.
Iris	enei Dirka	mennyei gyűrka; most szivárvány
lapis	kou	kő
supercilia	szemildekek	szemöldökök
asini	szamaroch	szamárok.

*) Lásd Hungaræ Constitutionis origines etc.

caput	ada	agy
securis	atschi	átsi; szekertze, tót szó.
fluxus	uor, or	ár.
rana	bachka	béka
mare	tengiszlje, tengis,	tenger.
facies	humerat	ábrázat; tót szó; humerat pedig származik homorú szóból.
cortex	chey	héj.
foemina	arwat	árva vidua.
mystax	aus	bausz, bajusz.
barba	szakal	szakál.
testudo	tachta backa, taschbaka.	táska béka, most teknős béka.
capra	etschki	ketske
ovis	eu	juh
ager	meidan	megye.
cilium	nitovil	nyitovély; nyitni törzökből; most szemször, szempilla.
mons	taw	táva procul, quia mons eminus conspicitur.
collis	dubura, toba	dómburú, convexus, domb törzökből.
pons	chid	hid.
venenum	marg	méreg
non	ne	ne
ensis	tur	tör.

hasta	balta	balta; a' görög παλ- τον. Mivel ezen szó a' Magyarok mara- dékinál még most is szokásban va- gyon, nem lehet kétkedni, hogy ő nékik már akkor, mikor a' Kaukasz mellett laktak, a' Görögökkel közök volt.
arcus	jaj	íj
culter	bitschag	bitsak.
falx	tschalga	salló, sarló.
vinum	tschagir	tsiger secundarium vinum; Tröster Wein.
domus	ü, ui	ház üstöke.
porta	kapu	kapu.
lignum	odun	odú arbor éava, caverna.
stramen	szalam	szalma.
soror	badschin	bátsi
maritus, vir	ere	férj.
bos	oküsz	ökör.
vacca	innek	ünö, üszö, juvenca.
felis	meschuch	matska.
camelus	dewich, tewa	teve.
gallus gallinaceus	choros	kos, koros.
gallina	täuch, täuk	tyúk
radix	kök	gyök.
filius	ulan	újlán, újleány.

bonus	iji	jó.
caeruleus	gök	kék.
proles	uschag	újság juvenus, no- vitas
senex, tempore	kart	kárt.
vitiatus, attritus		
pulcher	aru	árú pretiosus, hinc pulcher; nam in Caucaso pulchrae venduntur.
parvus	kütschük	kitsin.
locus incultus	körr	kör periphéria, pla- ga.
Steppe		böv.
amplus	beük	alacsony.
humilis	alltschag, allascha;	homok.
arena	kum	a' tó.
lacus	atau	kukjárás hodie am- bulacrum super te- cto navis.
domus	kek	gyümöls.
fructus	jimisch, gimisch	kút
puteus	ekui	úszni
natare	üszgi	onnan
trans	ondon	aminnen.
cis	mundan	szakadt; pars a' tem- pore avulsa.
hora	szachad	tavas.
ver	jaswasch	késő tardus.
hyems	késch, kisch	összevetett tűnni és tegnap szavakból.
heri	tünegun	kög circulus, coe- lestis circulus.
coelum	gköck, gök	gyúladni flamme- scere, a' törzsöke.
stella	juldus	

mercurius	geneszu	kényeső
flavus	sareh	sárga
bellator	dögisch	dögönyezni, a' törzsöke.
caedes	öldirmag	ölni a' törzsöke.
heros	kotschag	kotsag
mors	ölüm	ölni, a' törzsöke.
felis	tzitzik	tzitzi
equus	loch	ló.
pullus	kotam	kotlani a' törzsöke.
ramus	gjanesch	gaj
cerevisia	sira	ser.
fumus	kür	kürtő fumarium.
caligae	chat'si	gatyá.
sclopus	toop	toppanni, a' törzsöke.
dulcis	mazeli	mézes.
teter	uondo	undok.
clivus	bird. bartzé	bértz.
fossa	achker	árok
turbo	fuv	fúvó; fúni, a' törzsöke.
judicium	tarchoni,	tárnok; olim tarchan judex. Vide Corpus Juris Hungarici.

Országos Széchényi Könyvtár

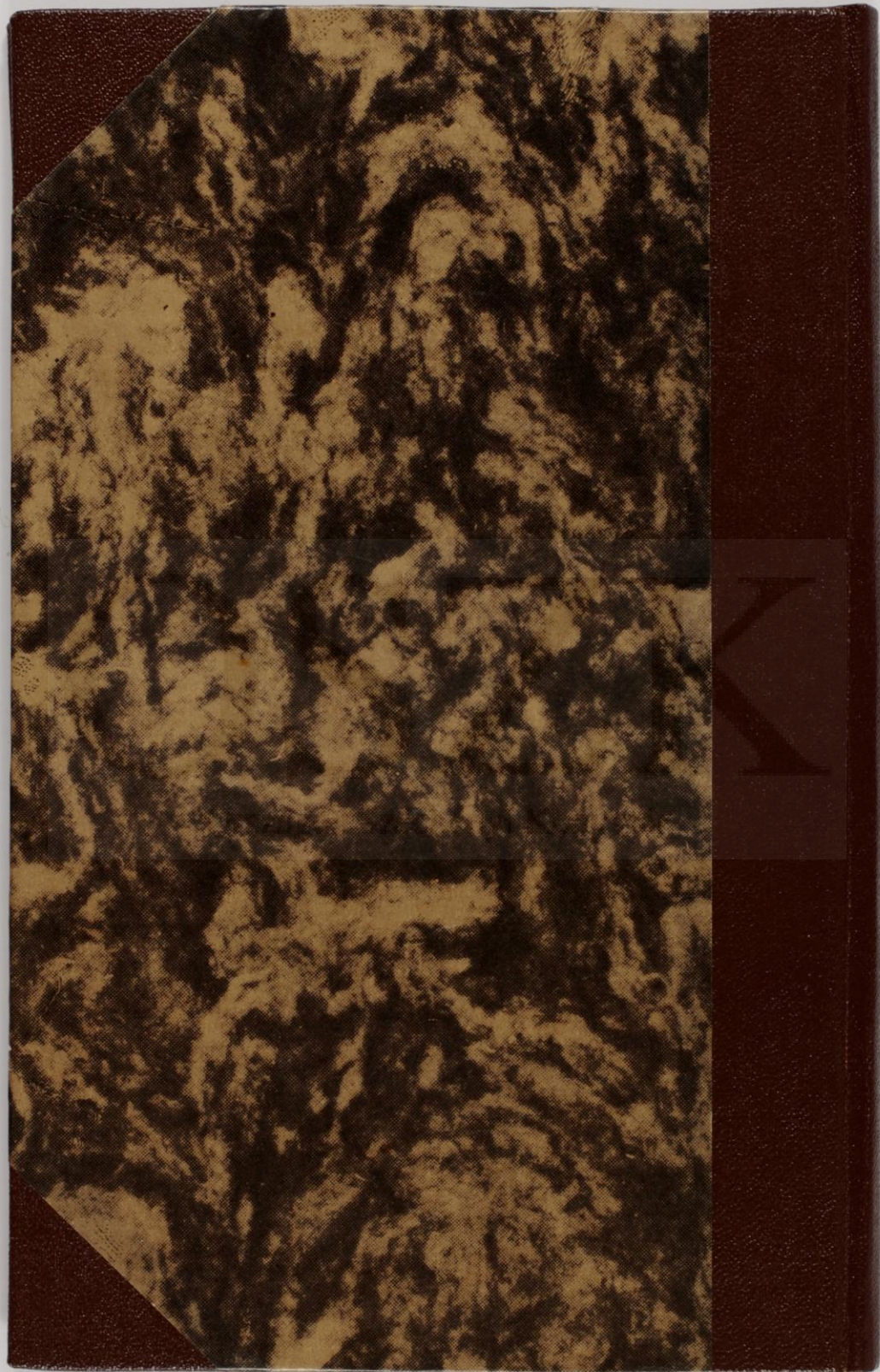
OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

1973 DEC 29

A close-up photograph of a hand holding a dark, vertical object, possibly a book spine or a pen, against a plain white background. The hand is positioned at the top left, with fingers gripping the object. The object itself is dark and textured, running vertically down the center of the frame. A faint, semi-transparent watermark is visible in the middle of the image.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár